

Vai trò của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong công tác đào tạo và bồi dưỡng lớp cán bộ cách mạng đầu tiên của Việt Nam

Role of President Hồ Chí Minh in training and fostering the first generation of revolutionary cadres in Vietnam

NGUYỄN VĂN NHU

Tổ dân phố Thắng, Phường Tân An, tỉnh Bắc Ninh; Email: nguyenvannhu2000bg@gmail.com

Ngày nhận bài: 3/3/2026

Ngày phản biện: 13/3/2026

Ngày duyệt đăng: 20/3/2026

Chủ đề của bài viết thuộc lĩnh vực: Lý luận chính trị

Tóm tắt: Trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng chân chính của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã để lại nhiều di sản to lớn cho đất nước, dân tộc Việt Nam và nhân dân các nước yêu chuộng hòa bình trên thế giới. Gần đây, vai trò của Người về giáo dục và đào tạo đội ngũ cán bộ cách mạng giai đoạn đầu trong cuộc đấu tranh giành độc lập dân tộc ở Việt Nam thường xuyên được nhắc tới; bởi vì mặc dù đã trải qua 100 năm, nhưng những tư tưởng đó của Người vẫn vẹn nguyên giá trị lý luận và thực tiễn cho tới tận ngày nay. Bằng bản lĩnh, trí tuệ và tư duy chính trị nhạy bén, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã tìm ra những giải pháp sáng tạo, phù hợp và đặt nền móng cho sự hình thành lực lượng cán bộ cách mạng tiên phong - nhân tố quyết định cho thắng lợi của cách mạng Việt Nam. Nghiên cứu này, phân tích một số khó khăn và cách Chủ tịch Hồ Chí Minh vượt qua để đào tạo thành công lớp cán bộ cách mạng tiền bối đầu tiên của Việt Nam những năm thập niên thứ hai của thế kỷ XX.

Từ khóa: vai trò; Hồ Chí Minh; giáo dục và đào tạo; lớp cán bộ cách mạng đầu tiên; Việt Nam.

Abstract: Throughout his revolutionary life, President Hồ Chí Minh left a profound legacy for Vietnam and peace-loving people around the world. In recent years, his role in educating and training the first generation of revolutionary cadres during the struggle for national independence has been increasingly emphasized. Despite the passage of nearly a century, his ideas continue to retain both theoretical and practical value. With strong determination, intellect, and sharp political thinking, Hồ Chí Minh identified creative and appropriate solutions that laid the foundation for the formation of a pioneering revolutionary cadre force - an essential factor in the success of the Vietnamese revolution. This article analyzes the challenges he faced and how he overcame them to successfully train the first generation of revolutionary cadres in the early decades of the 20th century.

Keywords: role; Hồ Chí Minh; education and training; first generation of revolutionary cadres; Vietnam.

1. Đặt vấn đề

Chủ tịch Hồ Chí Minh là một trí thức yêu nước rất đặc biệt. Khác với một số bậc tiền bối thời kỳ trước (chủ yếu tiếp cận con đường cứu nước theo khuynh hướng phong kiến hoặc dân chủ tư sản), Chủ tịch Hồ Chí Minh là người Việt Nam yêu nước sớm đến với chủ nghĩa Mác - Lênin và đây trở thành hệ thống lý luận cơ bản cho vấn đề đào tạo, bồi dưỡng cán bộ của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong quá trình tìm đường cứu

nước và lãnh đạo cách mạng Việt Nam. Những năm cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX, tình hình cách mạng ở Việt Nam và các quốc gia bị áp bức khác phải đối mặt với vô vàn khó khăn do thiếu đường lối đúng đắn, đế quốc/thực dân còn mạnh và chúng đang cấu kết với nhau để phá hoại cách mạng tại các quốc gia bị áp bức. Qua quan sát thực tiễn tình hình cách mạng trong nước và quốc tế, Chủ tịch Hồ Chí Minh tổng kết rằng các phong trào cách mạng thất bại do vẫn còn thiếu tổ chức

và người lãnh đạo, Người cho rằng: “cần phải giúp đỡ họ tổ chức lại, cần phải cung cấp cán bộ lãnh đạo cho họ và chỉ cho họ con đường đi tới cách mạng và giải phóng” (Nguyễn Xuân Thắng, 2025).

2. Kết quả nghiên cứu và thảo luận

2.1. Bối cảnh trong nước, quốc tế và những khó khăn trong công tác đào tạo, bồi dưỡng cán bộ cách mạng thời kỳ đầu

Đầu tiên, là thiếu thốn về cơ sở vật chất, điều kiện đào tạo và trang thiết bị dạy học còn rất sơ sài. Một trong những khó khăn khách quan lớn nhất mà Chủ tịch Hồ Chí Minh gặp phải trong quá trình đào tạo lớp cán bộ đầu tiên tại Quảng Châu chính là điều kiện vật chất vô cùng thiếu thốn và đơn sơ. Do phải hoạt động bí mật trước sự lùng sục gắt gao của mật thám Pháp và chính quyền phản động Trung Quốc sau cuộc chính biến năm 1927 nên cuộc sống của Người và các đồng chí thanh niên yêu nước đến học tập và hoạt động cách mạng ở đây đều rất giản dị, kham khổ. Việc ăn ở, sinh hoạt hằng ngày phụ thuộc vào sự giúp đỡ của các tổ chức cách mạng quốc tế, đặc biệt là Hội Liên hiệp các dân tộc bị áp bức Á - Đông.

Tiếp theo, là môi trường chính trị - xã hội nguy hiểm, thậm chí có thể đe dọa đến tính mạng của những người Việt Nam yêu nước tại Quảng Châu. Ngoài những khó khăn về cơ sở vật chất, Chủ tịch Hồ Chí Minh và các trí thức trẻ Việt Nam còn phải đối mặt với môi trường chính trị - xã hội đầy bất ổn và nguy hiểm khi tổ chức lớp đào tạo cán bộ đầu tiên tại Quảng Châu. Cụ thể vào thời điểm đó, Trung Quốc đang rơi vào tình trạng hỗn loạn chính trị với rất nhiều phe phái tranh giành quyền lực. Trong đó, nổi bật nhất là sự hợp tác tạm thời rồi lại tan rã giữa Quốc dân đảng và Đảng Cộng sản Trung Quốc. Chính quyền Trung Hoa Dân Quốc dưới sự lãnh đạo của Tưởng Giới Thạch ngày càng tỏ ra thù địch với các phong trào cộng sản và những hoạt động chính trị của các tổ chức nước ngoài trong lãnh thổ Trung Quốc. Trước tình hình đó, các lớp học đã buộc phải tiến hành dưới hình thức bí mật, lén lút để tránh sự theo dõi của mật thám bản địa và mật thám Pháp. Đặc biệt là sau năm 1927, khi chính quyền Quốc dân đảng của Tưởng Giới Thạch phát động chiến dịch đàn áp cộng sản, nhiều tổ chức cách mạng đã bị giải tán, các cán bộ bị truy nã và lớp huấn luyện của Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng buộc phải tạm dừng.

Ngoài ra, còn có một số khó khăn khác như nguồn

lực con người hạn chế cùng với sự thiếu thốn về giáo trình và đội ngũ giảng dạy. Đây là một trong những khó khăn rất nghiêm trọng đối với Chủ tịch Hồ Chí Minh và sứ mệnh của các lớp bồi dưỡng cán bộ đầu tiên. Trong giai đoạn đầu của cách mạng, lực lượng cán bộ cách mạng còn rất ít do việc tiếp cận, thuyết phục và đưa thành công trí thức Việt Nam yêu nước ra nước ngoài học tập là một việc làm hết sức khó khăn. Đồng thời, trình độ học vấn và lý luận của các cán bộ thời kỳ đầu không đồng đều cộng với giáo trình giảng dạy về chủ nghĩa Mác - Lênin bằng tiếng Việt gần như chưa có, các tài liệu lý luận chủ yếu tồn tại bằng tiếng Pháp, tiếng Nga hoặc tiếng Trung, khiến cho Chủ tịch Hồ Chí Minh gặp rất nhiều khó khăn khi phải dịch, biên soạn và điều chỉnh nội dung cho phù hợp với trình độ, hoàn cảnh và đặc điểm của các đồng chí học viên.

2.2. Chủ tịch Hồ Chí Minh vượt qua khó khăn để đào tạo thành công lớp cán bộ cách mạng thời kỳ đầu tiên

Một là, đối mặt với điều kiện vật chất vô cùng thiếu thốn tại Quảng Châu, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã lựa chọn một lối sống giản dị, hòa mình cùng các đồng chí, đồng đội để vượt qua khó khăn. Đứng trước hoàn cảnh nghèo đói, Người không những không nhụt chí, mà ngược lại còn coi đó là cơ hội để giáo dục học viên tinh thần tự lực, tự cường, rèn luyện ý chí cách mạng. Người tự tay chuẩn bị bài giảng, viết tài liệu, tổ chức lớp học ở những nơi kín đáo như nhà dân, phòng họp nhỏ, tận dụng mọi không gian có thể... Thậm chí, để giải quyết khó khăn khi số lượng học viên tăng lên, cơ sở vật chất, tài chính bị hạn chế, nhiều khi Người phải tự xoay xở, phải làm thêm cho Hãng Thông tấn Rosta và dịch thuật... để giúp đỡ một phần tài chính cho các lớp học (Hữu Giới, 2007). Ngoài ra, Người cũng cố gắng liên lạc và tận dụng tối đa sự ủng hộ từ quốc tế cộng sản, các tổ chức hòa bình quốc tế...

Hai là, tổ chức đào tạo bí mật ở nước ngoài và trong nước. Đứng trước thực tế phong trào cách mạng trong nước bị thực dân Pháp đàn áp dã man, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã sáng suốt chủ động ra nước ngoài để học tập và tìm đường cứu nước. Trước môi trường chính trị - xã hội đầy rủi ro và bất ổn tại Quảng Châu (Trung Quốc), Chủ tịch Hồ Chí Minh đã thể hiện bản lĩnh chính trị sắc bén và khả năng tổ chức linh hoạt, chu đáo để bảo vệ an toàn cho lớp học cũng như các đồng chí, đồng đội khác. Người luôn giữ thái độ cảnh

giác cao độ, chủ động thay đổi địa điểm giảng dạy, liên tục điều chỉnh thời gian và hình thức học để tránh sự theo dõi của mật thám. Ngoài ra, để đảm bảo an toàn tuyệt đối và lâu dài, mỗi học viên cũng đều được hướng dẫn kỹ lưỡng về nguyên tắc giữ bí mật, đảm bảo an toàn cho hoạt động cách mạng.

Ba là, chọn lọc, rèn luyện các cán bộ trưởng thành từ thực tiễn hoạt động phong trào. Kết thúc các khóa học của Chủ tịch Hồ Chí Minh, có học viên được giữ lại ở nước ngoài để công tác hoặc được cử đi học tiếp ở Trường Đại học Phương Đông (Liên Xô), có người tiếp tục học ở Trường Quân sự Hoàng Phố (Trung Quốc); phần đông khác được cử về nước hoạt động, gây dựng và phát triển tổ chức Hội. Những thanh niên được Người bố trí về nước thực hiện cùng một lúc hai nhiệm vụ (Nguyễn Minh Phương, 2024): Xây dựng một hệ thống tổ chức cách mạng từ chi bộ lên kỳ bộ trên toàn quốc và lựa chọn thanh niên trí thức yêu nước từ thực tiễn hoạt động phong trào ở trong nước để sang Quảng Châu tham dự các lớp huấn luyện chính trị. Người luôn nhấn mạnh phải lựa chọn người có tài thật sự, không phân biệt người trong Đảng hay ngoài Đảng và cần thông qua thực tiễn cách mạng để lựa chọn cán bộ: “Phong trào giải phóng sôi nổi, nảy nở ra rất nhiều nhân tài ngoài Đảng, chúng ta không được bỏ rơi họ, xa cách họ. Chúng ta phải thật thà đoàn kết với họ, nâng đỡ họ. Phải thân thiết với họ, gần gũi họ, đem tài năng của họ giúp ích vào công cuộc kháng chiến cứu nước” (Ban Bí thư Trung ương Đảng, 2000). Người chỉ rõ: “Xem xét cán bộ, không chỉ xem ngoài mặt mà còn phải xem tính chất của họ. Không chỉ xem một việc, một lúc mà phải xem toàn cả lịch sử, toàn cả công việc của họ. Có người lúc phong trào cách mạng cao, họ vào Đảng, họ làm việc rất hăng. Nhưng lúc phong trào hơi khó khăn thì đâm ra hoang mang. Lúc gặp sự nguy hiểm hóa phản cách mạng... Nếu ta không xem xét rõ ràng thì lầm nó là cán bộ tốt” (Ban Bí thư Trung ương Đảng, 2000).

2.3. Tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh về đào tạo và bồi dưỡng cán bộ cách mạng

Trải qua gần 100 năm đấu tranh oanh liệt với vô vàn khó khăn và thử thách, Đảng Cộng sản Việt Nam hiện nay đã chứng minh được sự xứng đáng tuyệt đối với vai trò, vị thế của một Đảng cầm quyền lãnh đạo Nhà nước và toàn bộ xã hội Việt Nam (theo quy định của điều 4 Hiến pháp 2013). Dưới sự lãnh đạo sáng suốt và đúng đắn của Đảng (đặc biệt là các lãnh tụ của

Đảng) đã giúp nhân dân Việt Nam thành công giành độc lập cho dân tộc, đưa đất nước bước vào thời kỳ hòa bình hoàn toàn, lâu dài để xây dựng, phát triển và đưa đất nước tiến lên chủ nghĩa xã hội. Để có được những thành tựu to lớn đó, trong quá khứ, vai trò đào tạo, bồi dưỡng lớp cán bộ cách mạng tiền bối đầu tiên cho Đảng của Chủ tịch Hồ Chí Minh có thể nói là nhân tố quyết định nhất. Sinh thời Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn luôn dành sự quan tâm sâu sắc đối với giáo dục nói chung và công tác huấn luyện cán bộ cho cách mạng Việt Nam. Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nói: “Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu” (Hồ Chí Minh, 1949). Thông qua nhận định ngắn gọn nhưng giàu hàm ý đó, Người đã khéo léo thể hiện tư tưởng chiến lược về vai trò của tri thức và giáo dục trong sự nghiệp giải phóng và phát triển dân tộc. Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng: “Đào tạo thế hệ cách mạng cho đời sau là việc rất cần thiết và rất quan trọng” (Hồ Chí Minh, 2000) và “muôn việc thành công hay thất bại đều do cán bộ tốt hoặc kém. Đó là một chân lý, cán bộ là cái gốc của mọi công việc, nên huấn luyện cán bộ là công việc gốc của Đảng” (Hồ Chí Minh, 1995). Và cách thức mà những người cách mạng Việt Nam tiến hành cuộc đấu tranh để giành độc lập dân tộc đó là: “Đi vào quần chúng, thức tỉnh họ, tổ chức họ, đoàn kết họ, huấn luyện họ, đưa họ ra đấu tranh giành tự do, độc lập (Vũ Quang Vinh, 2015)... Về cơ bản có thể có thể khái quát hệ thống tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh về vấn đề đào tạo, bồi dưỡng cán bộ cách mạng ở Việt Nam qua một số nội dung như:

Thứ nhất, là mục tiêu đào tạo và bồi dưỡng cán bộ. Mục tiêu của công tác huấn luyện, bồi dưỡng cán bộ theo tư tưởng Hồ Chí Minh là nhằm xây dựng đội ngũ cán bộ cách mạng “vừa hồng, vừa chuyên”, tức là vừa có phẩm chất đạo đức cách mạng, vừa có năng lực, trình độ chuyên môn cao, đáp ứng tất cả nhiệm vụ trong mọi giai đoạn cách mạng của dân tộc. Trong *Chánh cương vắn tắt của Đảng*, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ, phải làm tư sản dân quyền cách mạng và thổ địa cách mạng để đi tới xã hội cộng sản (Hồ Chí Minh, 1995). Tuy nhiên, để hoàn thành nhiệm vụ đó, vấn đề hàng đầu là phải có cán bộ, phải chăm lo đào tạo và bồi dưỡng cán bộ lãnh đạo. Chính vì vậy, Người căn dặn thêm, học tập là để nâng cao trình độ, để sửa chữa tư tưởng, để trung thành với sự nghiệp cách mạng của dân tộc, tư tưởng đúng thì hành động mới khỏi sai lạc và mới làm tròn nhiệm vụ cách mạng,

học để làm việc, làm người rồi mới để làm cán bộ (Hồ Chí Minh, 1995).

Thứ hai, là nội dung đào tạo và bồi dưỡng cán bộ. Nội dung đào tạo và bồi dưỡng cán bộ theo tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh được xây dựng rất khoa học và toàn diện, trong đó bao gồm cả phẩm chất chính trị, đạo đức, năng lực chuyên môn và phong cách công tác. Những đòi hỏi này gắn liền với các nội dung đào tạo về chính trị tư tưởng, đạo đức cách mạng, trình độ chuyên môn nghiệp vụ, phương pháp và tác phong công tác, cùng năng lực tự học, tự rèn luyện suốt đời. Trong đó, Người đánh giá rất cao tầm quan trọng của đào tạo lý luận đối với cán bộ cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng “làm mà không có lý luận thì không khác gì đi mò trong đêm tối, vừa chậm chạp vừa hay vấp vấp. Có lý luận thì mới hiểu được mọi việc trong xã hội, trong phong trào để chủ trương cho đúng, làm cho đúng” (Hồ Chí Minh, 2011). Bên cạnh đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng rất quan tâm đến việc bồi dưỡng cán bộ về mặt đạo đức. Theo đó, cán bộ cần phải luôn luôn học tập, rèn luyện để nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân để xứng đáng là chiến sĩ cách mạng.

Thứ ba, là phương pháp, hình thức đào tạo và bồi dưỡng cán bộ. Phương pháp và hình thức đào tạo cán bộ theo tư tưởng Hồ Chí Minh là sự kết hợp chặt chẽ giữa lý luận và thực tiễn, giữa học và hành, giữa tổ chức và cá nhân, nhằm xây dựng một đội ngũ cán bộ toàn diện, đáp ứng yêu cầu phát triển của đất nước. Đây được xem là một trong những nội dung có nhiều giá trị vận dụng trong mọi giai đoạn cách mạng của tư tưởng Hồ Chí Minh. Trong cách huấn luyện cán bộ, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn kiên định với một phương pháp mang tính nguyên tắc, đó là đào tạo về lý luận phải gắn với thực tiễn. Người nhấn mạnh cần phải thống nhất giữa lý luận và thực tiễn, đây là một nguyên tắc căn bản của chủ nghĩa Mác - Lênin. Thực tiễn không có lý luận hướng dẫn thì thành thực tiễn mù quáng. Lý luận mà không liên hệ với thực tiễn là lý luận suông (Hồ Chí Minh, 2011). Đồng thời, Người cũng yêu cầu người học phải biết tự động học tập, tức là chủ động, tự giác trong học tập, học ở sách vở, học lẫn nhau và học nhân dân (Hồ Chí Minh, 2011, trang 361).

Cuối cùng, trước tình trạng thiếu giáo trình và đội ngũ giảng viên hỗ trợ, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã vượt qua khó khăn bằng cách tự mình đảm nhiệm vai trò

trung tâm trong công tác đào tạo, bồi dưỡng cán bộ. Cụ thể, Chủ tịch Hồ Chí Minh không chỉ là người đứng lớp, mà còn là tác giả của nhiều bài giảng quan trọng. Nhờ vốn hiểu biết rộng lớn, tinh thần tự học và năng lực ngôn ngữ vượt trội, Hồ Chí Minh đã chủ động dịch, biên soạn các tài liệu lý luận từ tiếng Pháp, tiếng Nga thành tiếng Việt, điều chỉnh nội dung sao cho phù hợp với trình độ và nhận thức của các đồng chí học viên. Các tài liệu như “Đường Kách Mến”, “Báo Thanh Niên” do Người soạn thảo, không chỉ là tài liệu học tập, mà còn là những tài liệu định hướng cho tư tưởng cách mạng Việt Nam.

3. Kết luận

Tóm lại, tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh về công tác giáo dục, đào tạo và bồi dưỡng đội ngũ cán bộ cách mạng có giá trị lý luận và thực tiễn vô cùng sâu sắc, để lại nhiều bài học vận dụng cho sự nghiệp cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam. Trong bối cảnh mới hiện nay, tư tưởng đó của Người vẫn còn vẹn nguyên giá trị và tiếp tục được Đảng tập trung nghiên cứu, hiện thực hóa trong quá trình lãnh đạo đất nước nhằm xây dựng Việt Nam ngày càng văn minh, tiến bộ, hiện đại; từ đó nâng cao vị thế và sức mạnh của Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hồ Chí Minh (1995). *Toàn tập*. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật. T.3, T.5.
2. Hồ Chí Minh (2011). *Toàn tập*. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật. T.6, T.11.
3. Hữu Giới (2007). *Nguyễn Ái Quốc và lớp huấn luyện chính trị ở Quảng Châu*. Đã truy cập ngày 07 tháng 05 năm 2025, từ Báo Nhân dân điện tử: <https://nhandan.vn/nguyen-ai-quoc-va-lop-huan-luyen-chinh-tri-o-quang-chau-post409279.html>.
4. Nguyễn Minh Phương (2024). *Lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc với việc đào tạo, bồi dưỡng cán bộ trẻ nhằm chuẩn bị thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam: Giá trị lý luận và thực tiễn cho giai đoạn hiện nay*. Đã truy cập ngày 10 tháng 05 năm 2025, từ Tạp chí Cộng sản điện tử: <https://tapchicongsan.org.vn/chinh-tri-xay-dung-dang/-/2018/908602/lanh-tu-nguyen-ai-quoc-voi-viec-dao-tao%2C-boi-duong-can-bo-tre-nham-chuan-bi-thanh-lap-dang-cong-san-viet-nam-gia-tri-ly-luan-va-thuc-tien-cho-giai-doan-hien-nay.aspx>
5. Nguyễn Xuân Thắng (2025). *Lớp học đầu tiên thời dựng Đảng - Giá trị lý luận và thực tiễn*. Đã truy cập ngày 30 tháng 04 năm 2025, từ Báo Nhân dân điện tử: <https://nhandan.vn/lop-hoc-dau-tien-thoi-dung-dang-gia-tri-ly-luan-va-thuc-tien-post857037.html>
6. Trần Dân Tiên (1994). *Những mẩu chuyện về đời hoạt động của Hồ Chủ tịch*. Hà Nội: Chính trị Quốc gia Sự thật